



**Η καρτέλλα αυτή με τους δώδεκα θεούς του Ολύμπου αποτελεί την εισαγωγή σε ένα σύνολο από καρτέλλες, έργα του ζωγράφου Παύλου Βαλασάκη. Υπάρχουν άλλες δώδεκα καρτέλλες, μία για κάθε θεό, όπου απεικονίζονται σκηνές από τη μυθολογία και διακρίνονται τα χαρακτηριστικά σύμβολα του καθενός.**

Από την προϊστορική περίοδο έως την επικράτηση του Χριστιανισμού τον 4ο αιώνα μ.Χ., οι Έλληνες και στη συνέχεια οι Ρωμαίοι, λάτρευαν θεούς και θεές, που κατά τις παραδόσεις τους ζούσαν στις απάτητες κορυφές του Ολύμπου. Επρόκειτο για μία θρησκεία πολυσύνθετη και άμεσα συνδεδεμένη με μία ευφάνταστη μυθολογία, στην οποία είχαν θέση οι γενάρκες των Ελλήνων, οι ήρωες ενός ασαφούς αλλά ενδόξου παρελθόντος και κυρίως οι τόποι, τα βουνά, τα ποτάμια και οι θάλασσες του ελληνικού χώρου. Οι πολυάριθμες αυτές ιστορίες, με τις παραλλαγές τους, οι μύθοι για τους δώδεκα αθάνατους κορυφαίους θεούς και για έναν ολόκληρο κόσμο από μικρότερες θεότητες, ενέπνευσαν και τροφοδότησαν με θέματα επί χιλιάδες χρόνια, τόσο κατά την προχριστιανική αρχαιότητα όσο και μετά την Αναγέννηση στην Ευρώπη, ποιητές, λογοτέχνες, μουσικούς, ζωγράφους, γλύπτες, με μία λέξη τον πολιτισμό.

Οι αρχαίοι πίστευαν ότι οι μεγάλοι θεοί ήταν δώδεκα. Ο Δίας, τα αδέλφια του Ποσειδώνας, Ήρα, Δήμητρα και Εστία και τα παιδιά του, Απόλλωνας, Άρτεμη, Αφροδίτη, Άρης, Ερμής και Ήφαιστος. Μαζί με την Δήμητρα λατρευόταν η κόρη της Περσεφόνη. Πολλές φορές τη θέση της Εστίας στο Δωδεκάθεο παίρνει ο Διόνυσος.

Οι αρχαίοι Έλληνες φαντάζονταν τους θεούς να ζουν σαν μία οικογένεια, ευτυχείς, αθάνατοι, πάντοτε νέοι, στα παλάτια του Δία στον Όλυμπο. Υποτίθεται ότι έτρωγαν, έπιναν, άκουγαν μουσική, δέχονταν τις προσφορές και τις θυσίες των ανθρώπων και συζητούσαν τα θεϊκά και τα ανθρώπινα. Μπορούσαν όμως να μένουν σε ιερά και ναούς που είχαν δημιουργήσει οι άνθρωποι και να παρεμβαίνουν εμμέσως ή αμέσως στη ζωή τους. Μπορούσαν επίσης κάτω από ορισμένες συνθήκες να κάνουν τους ανθρώπους ευτυχείς και ακόμα να τους δώσουν ανάπαυση και μακαριότητα μετά το θάνατό τους.





Η θεά Αθηνά προστάτευε την αρχαία Αθήνα, αλλά και πολλές άλλες περιοχές σε ολόκληρη την Ελλάδα. Ήταν η θεά της σοφίας και του πολέμου αλλά συγχρόνως των τεχνών και της χειροτεχνίας. Σε αυτήν απέδιδαν τόσο τις εφευρέσεις για το δάμασμα της φύσης (του χαλινού, του σκάφους του πλοίου, του αργαλειού, του τóρνου, του τροχού των αγγειοπλαστών και του αυλού), όσο και τα στρατηγήματα για την επιχείρηση κάποιου μεγάλου έργου ή πολέμου. Την χαρακτήριζε η παρθενική αυτάρκεια και συνακόλουθα το αυτεξούσιο, αλλά και η ωριμότητα, η υπευθυνότητα και η επιείκεια. Με την ψήφο της αθωνόταν κάποιος σε περίπτωση ισοψηφίας σε δίκη. Σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις θα μπορούσε κάποιος να πει ότι ήταν η θεά του πολιτισμού.

Σύμβολα της Αθηνάς ήταν η γλαυξ-κουκουβάγια, η περικεφαλαία, η αιγίδα (προστατευτικό δέρμα κασίκας, ένα είδος ασπίδας) την οποία της έδωσε ο πατέρας της, το γοργόνειο (η αποτρόπαια κεφαλή της Γοργούς-Μέδουσας) επάνω στην αιγίδα ή στην ασπίδα της, το δόρυ, το αδράχτι και η ελιά. Είναι η μόνη γυναικεία θεότητα που παρουσιάζεται πολύ συχνά με πολεμική αμφίεση.





Ο Απόλλωνας ήταν η προσωποποίηση του ηλιακού φωτός, θεός της μουσικής, της ποίησης, της αρμονίας, της λογικής αλλά και της μαντικής. Εθεωρείτο εκτελεστής της βούλησης του Δία, τιμωρός της ύβρεως, προστάτης των γεναρχών και των οικιστών των πόλεων αλλά και θεραπευτής πόνων και καθαρτής από το "άγος" εγκλημάτων. Εθεωρείτο επίσης ο ωραιότερος από τους Ολύμπιους θεούς, ο "κάλλιστος των αθανάτων". Το όνομα Φοίβος σήμαινε ιερός και καθαρός.

Σύμβολα του θεού ήταν ο τρίποδας, η λύρα, η κιθάρα, η φαρέτρα με το τόξο (όπως και για την αδελφή του, την Άρτεμη) και ο ομφαλός των Δελφών. Ως αγαπημένα φυτά είχε τη δάφνη και τη φοινικιά και ως ζώα τους κύκνους, τα δελφίνια και τους κόρακες.





STAVROS  
BATHIS

## ΑΡΗΣ - Ο Άρης με τα παιδιά του, Έριδα, Δείμο και Φόβο, μπροστά σε μία κατεστραμμένη από τον πόλεμο πόλη.



Ο Άρης ήταν για τους αρχαίους ο θεός του πολέμου και των μαχών. Ήταν η προσωποποίηση της ανελέητης μάχης και έβλεπε τον πόλεμο ως αυτοσκοπό. Τον χαρακτήρα του Άρη τον δίνει ο Όμηρος στην Ιλιάδα· είναι το πρότυπο του πολεμιστή που ορμά στη μάχη με μανία, πελώριος στο σώμα, ταχύτατος στα πόδια, που βρυχάται όσο δέκα χιλιάδες πολεμιστές μαζί. Με έμφαση τονίζεται από τον ποιητή η διαφορά του από την επίσης πολεμική θεά, την Αθηνά, η οποία πολεμά για κάποιο σκοπό. Ο Άρης ήταν τόσο αιμοχαρής, ώστε τον αντιπαθούσε ακόμα και ο πατέρας του, ο Δίας.

Σύμβολα του Άρη ήταν τα όπλα, το δόρυ, το κράνος αλλά και οι δάδες. Αφιερωμένο σε αυτόν ζώο ήταν ο σκύλος. Στα ζώα που θυσιάζαν προς τιμήν του περνούσαν γύρω από τον λαιμό τους κλαδιά από μηλιά.







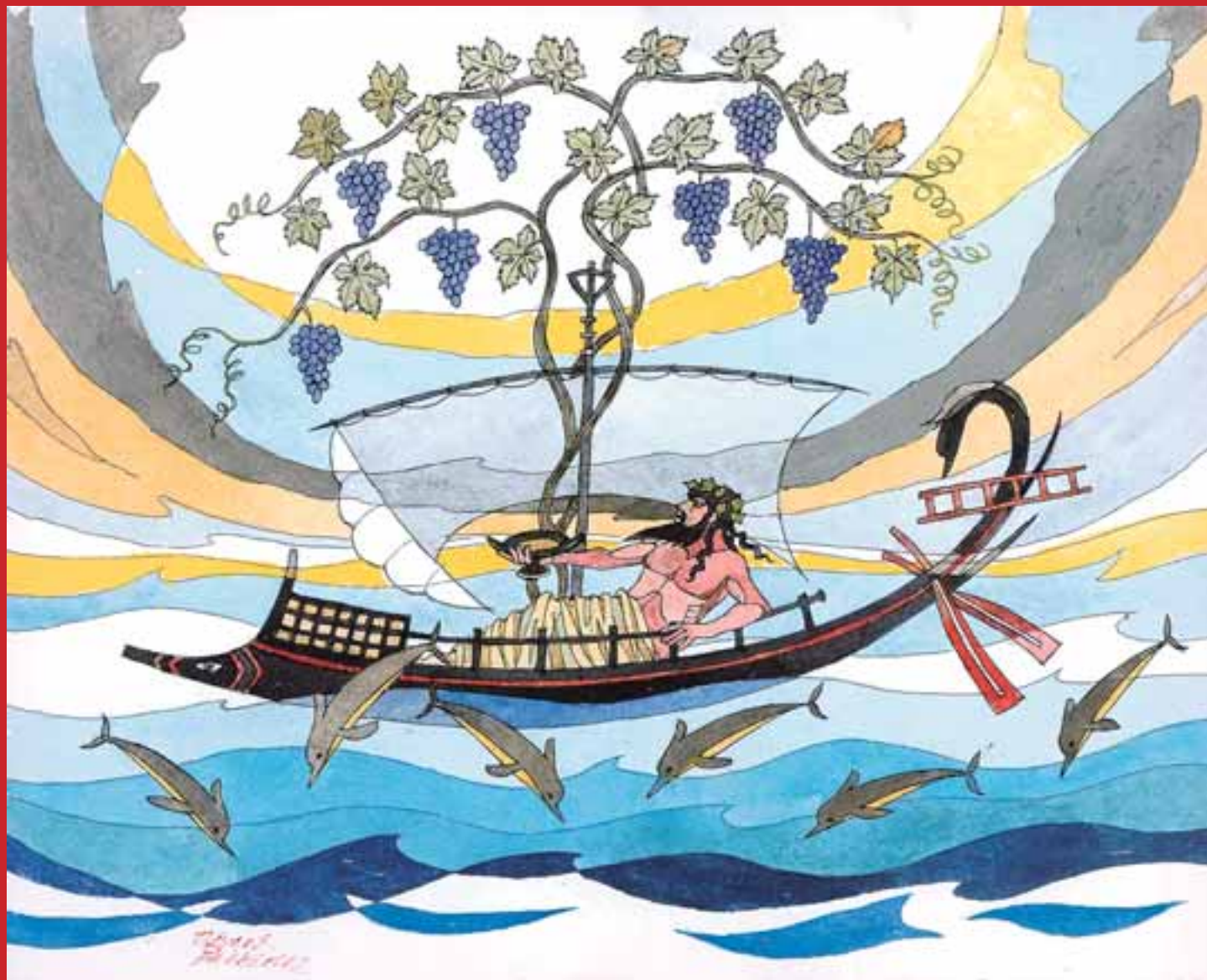


Η Δήμητρα ήταν η θεά των καλλιεργημένων αγρών, προστάτιδα της γεωργίας και των σιτηρών. Δίδαξε στους ανθρώπους την καλλιέργεια της γης και βρισκόταν κοντά στους θνητούς περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο θεό.

Κάτω από ορισμένες συνθήκες μήσης, τους προσέφερε την υπόσχεση μιας ευτυχισμένης μεταθανάτιας ζωής. Η προσωπικότητα της Δήμητρας χαρακτηριζόταν επίσης από τη σχέση μητέρας και κόρης. Ήταν η μητέρα της Περσεφόνης, βασίλισσας του Κάτω Κόσμου, με την οποία σχημάτιζε ένα θειικό ζεύγος, πράγμα που ξεπερνά τη μυθολογία και γίνεται καθοριστικό για την κατανόηση των συμβολισμών και της ιδιαίτερης μυστηριακής λατρείας τους κατά την αρχαιότητα.

Σύμβολα της Δήμητρας ήταν οι δάδες (τις οποίες κρατούσαν οι μυημένοι στα Ελευσίνια Μυστήρια), το σκήπτρο και τα στάχυα. Στην Περσεφόνη ήταν αφιερωμένος ο πετεινός και στη Δήμητρα ο χοίρος. Όταν η Δήμητρα και η Κόρη εικονίζονται μαζί, τις δάδες κρατάει η Κόρη, σύζυγος του Άδη.





Ο Διόνυσος ήταν θεός των αμπελιών, του κρασιού, του εκστατικού χορού, αλλά και της γονιμότητας και της παραγωγικότητας της γης. Είναι δύσκολο να προσδιορισθεί με ακρίβεια ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του, αλλά φαίνεται ότι αντιπροσώπευε την έννοια των δυνάμεων του υποσυνειδήτου που εκδηλωνόταν με την υπέρβαση της λογικής, με την έκσταση, τη μέθη και τον ενθουσιασμό. Είναι χαρακτηριστικό, ότι, τόσο στους οπαδούς του, όσο και στους αρνητές του, μπορούσε να μεταδώσει τη μανία, στους μεν ως ευτυχισμένη λύση της λύπης με το κρασί και τον χορό, στους δε ως ανίατη παραφροσύνη.

Η λαϊκή λατρεία του Διονύσου υπήρξε η αφετηρία της τραγωδίας και του θεάτρου γενικότερα.

Σύμβολα του Διονύσου ήταν ο θύρσος, ένα ξύλινο ραβδί περιτυλιγμένο με φύλλα κισσού και αμπέλου, το αγγείο κάνθαρος, ο κισσός, οι κληματίδες, οι μάσκες του θεάτρου. Αφιερωμένα σε αυτόν ζώα ήταν ο τράγος, ο όνος και ο πάνθηρας.





Οι αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν τον Δία κορυφαίο θεό που γνώριζε και έβλεπε τα πάντα, με εξουσία σε όλα τα θεία και τα ανθρώπινα θέματα, κυρίαρχο του ουρανού και των ατμοσφαιρικών φαινομένων. Ήταν σύζυγος της Ήρας, αδελφός του Ποσειδώνα και του θεού του Άδη Πλούτωνα και πατέρας των υπόλοιπων Ολύμπιων θεών. Κατά τον Όμηρο η υπέρτατη αυτή θεότητα ήταν πατέρας θεών και ανθρώπων.

Τον χαρακτήριζε, εκτός από τη δύναμη, η δικαιοσύνη και η ηθική τελειότητα: αμείβει την αρετή και τιμωρεί την κακία. Επίσης τιμωρούσε όσους παράκουγαν τις εντολές του. Γνώριζε το μέλλον και μπορούσε να δώσει χρησμούς ή κάποιες ενδείξεις γι' αυτό, τις "Διοσημίες". Ήταν επίσης "Ξένιος", προστάτης της φιλοξενίας.





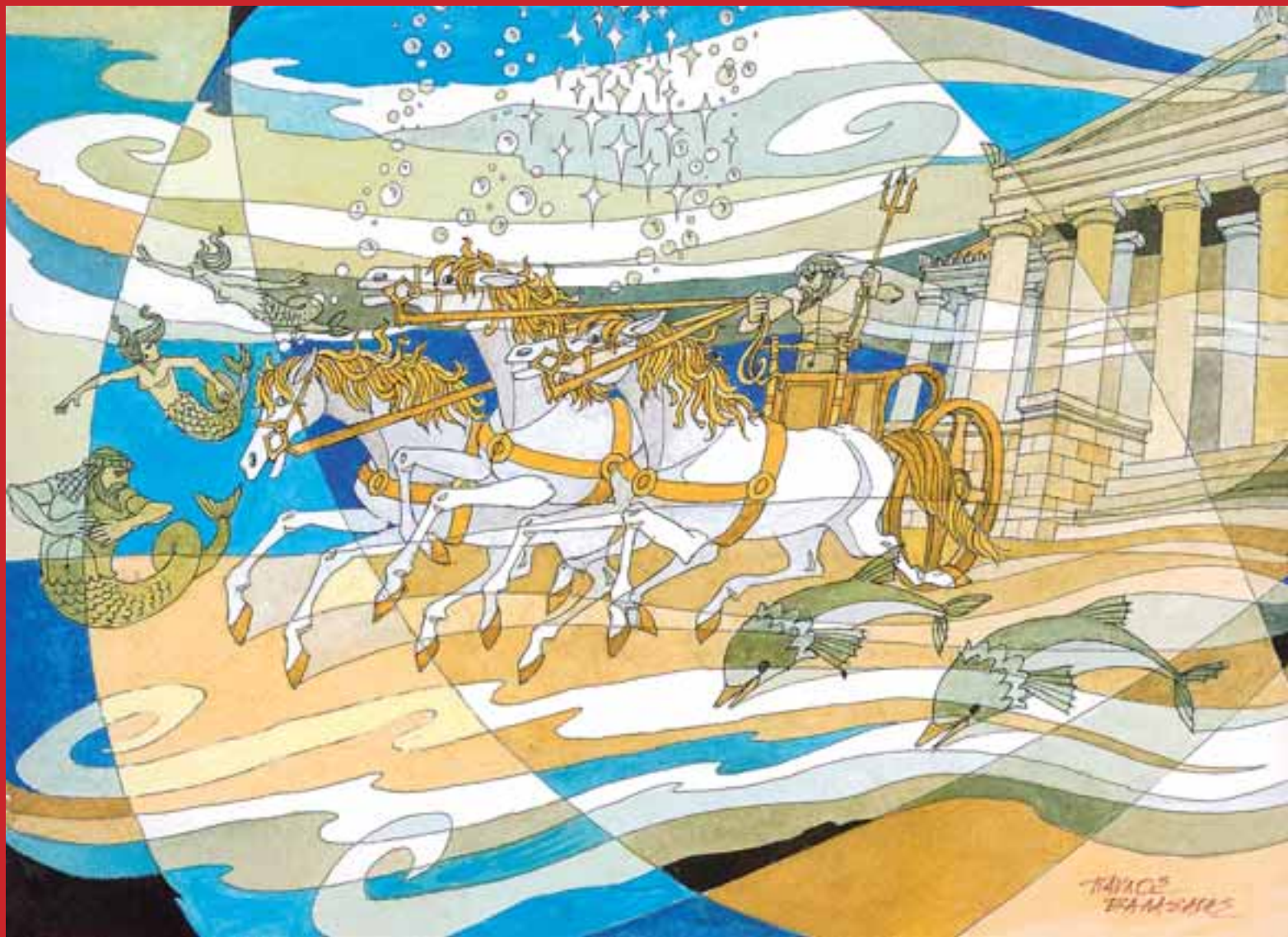


Η Ήρα εθεωρείτο μεγίστη θεά, σύζυγος του Δία και βασίλισσα του Ουρανού. Προστάτευε τον γάμο, την οικογένεια και τις γυναίκες. Ήταν το υπόδειγμα της πιστής συζύγου, αυστηρή αλλά και εκδικητική, με πολλά χαρακτηριστικά του παντοδύναμου συζύγου της. Σχετιζόταν με το στοιχείο του αέρα, είχε βασιλικό παράστημα, υπερηφάνεια και γαλήνη. Πιστεύεται ότι η λατρεία της ήταν πανάρχαια στον Ελλαδικό χώρο.

Σύμβολα της θεάς ήταν το ρόδι, σύμβολο της αφθονίας και της συζυγικής αγάπης, το σκήπτρο, ο πόλος, ένα ψηλό στέμμα, και το διάδημα. Ιερά ζώα της ήταν το παγώνι, ο κούκος και τα βόδια. Ιερό φυτό της θεάς ήταν η λυγαριά.







Για τους αρχαίους Έλληνες ο Ποσειδώνας ήταν κύριος του υγρού στοιχείου, θεός της θάλασσας, των πηγών, των λιμνών και των ποταμών. Ήταν αδελφός του Δία και ένας από τους ισχυρότερους Ολύμπιους θεούς. Ο Δίας τον αποκαλούσε "πρεσβύτατον και άριστον των θεών". Η εξουσία του εκτεινόταν και στα έγκατα της γης, γιατί ήταν αυτός που δημιουργούσε τους σεισμούς αλλά και στερέωνε την ξηρά σε σχέση με τη θάλασσα. Κατοικούσε μαζί με τη σύζυγό του, Αμφιτρίτη, σε ένα χρυσό παλάτι στα βάθη του πελάγους και έτρεχε στην επιφάνεια της θάλασσας, επάνω σε χρυσό άρμα με άγρια άλογα, ακολουθούμενος από Νύμφες και ενάλια πλάσματα, τρίτωνες, ιππόκαμπους και δελφίνια.

Σύμβολα του Ποσειδώνα ήταν η τρίαινα με την οποία τάραζε τα νερά, τα άλογα, τα δελφίνια και τα ενάλια τέρατα που τον ακολουθούσαν. Αφιερωμένα σ' αυτόν φυτά ήταν το πεύκο και τα φύκια.







Η Άρτεμη λατρευόταν στην αρχαία Ελλάδα ως θεά της άγριας φύσης, των δασωμένων βουνών, των πηγών και των άγριων ζώων. Όπως και η Αθηνά και η Εστία, κατά την ελληνική μυθολογία, δεν παντρεύτηκε ποτέ και αντιπροσώπευε το πρότυπο της μοναχικής, ελεύθερης, ανεξάρτητης νέας γυναίκας που ζούσε κοντά στη φύση και ασχολείτο με το κυνήγι. Οι Έλληνες πίστευαν ότι προστάτευε τη νεότητα, τους καρπούς της γης και τις επίτοκες γυναίκες. Συνοδευόταν από Νύμφες και Χάριτες και είχε παρθενική ομορφιά.

Σύμβολα της θεάς ήταν το τόξο, η φαρέτρα, η ημισέληνος, το ελάφι, τα κυνηγετικά σκυλιά, ο ταύρος και η αρκούδα. Στην κλασική εποχή η Άρτεμη παριστάνεται πάντοτε ντυμένη με πολύπτυχα φορέματα. Συχνά συνδυάζεται με το κυπαρίσσι.





# ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Ο Πάρις προσφέρει το "Μήλο της Έριδος" στην Αφροδίτη παρουσία της Ήρας και της Αθηνάς.

Η Αφροδίτη ήταν η θεά της ομορφιάς και του έρωτα. Για τους αρχαίους Έλληνες αντιπροσώπευε επίσης τις μεγάλες φυσικές δυνάμεις που διατηρούν τη ζωή στον κόσμο· αυτές που ενώνουν σε γάμο τον ουρανό και τη γη για να γεννηθούν τα δώρα της φύσης, τα φυτά και τα ζώα. Στα όψιμα κλασικά χρόνια, και μάλιστα στο Συμπόσιο του Πλάτωνα, γίνεται σαφής διάκριση ανάμεσα στην Ουρανία Αφροδίτη που αντιπροσώπευε τον αγνό έρωτα και προστάτευε οικογένεια και γονιμότητα και στην Πάνδημο Αφροδίτη, η οποία προστάτευε τις εταίρες και τον ελεύθερο έρωτα.

Σύμβολά της ήταν τα περιστέρια και οι χήνες, πηνά αφιερωμένα στη θεά και το ρόδο, το αγαπημένο της λουλούδι. Παριστάνεται με πλούσια κεντημένα φορέματα, αυτά που ύφαιναν και έραβαν οι Χάριτες και οι Ώρες, ή και γυμνή, κυρίως στα οψιμότερα έργα τέχνης. Συχνά βγαίνει μέσα από κοχύλι ή συνοδεύεται από τον γιο της, τον Έρωτα, που κρατάει τόξο.





Οι αρχαίοι απέδιδαν ποικίλες ιδιότητες στον Ερμή, γιατί πίστευαν ότι είχε αρμοδιότητες στον κόσμο των θεών του Ολύμπου, στον κόσμο των ανθρώπων, αλλά και στον Άδη, στον Κάτω Κόσμο.

Ήταν θεός της αέναης κίνησης, της επικοινωνίας, των ανταλλαγών, συμπεριλαμβανομένου του εμπορίου, των δρόμων, της καλής τύχης και συχνά αγγελιοφόρος και εκτελεστής των εντολών των θεών. Προστάτευε κάθε μορφής κέρδος προερχόμενο τόσο από το εμπόριο όσο και από τον δόλο, την απάτη και την κλοπή. Στις αρχαίες ελληνικές αγροτικές κοινωνίες εθεωρείτο επιστάτης των βοσκημάτων, αιγοπροβάτων, βοδιών, ίππων και ημιόνων και αργότερα ο φιλικός στους ανθρώπους ψυχοπομπός, που τους οδηγούσε, όταν πέθαιναν, στον Κόσμο των Σκιών. Προστάτευε ακόμα τη μουσική και τους αθλητικούς αγώνες και είχε τον χαρακτηρισμό "Λόγιος" δηλαδή γνώστης και με ευκρινή λόγο. Άγαμά του υπήρχε στα Γυμνάσια. Πολύ γνωστές είναι οι "Ερμαϊκές Στήλες", τετράγωνοι πεσσοί με την κεφαλή του Ερμή, τοποθετημένες σε δρόμους και πρόθυρα κατοικιών.

Σύμβολα του Ερμή ήταν το κηρύκειο, τα φτερωτά σανδάλια, ο πίλος, το σκουφί, το πουγκί και ο πέτασος, το πλατύγυρο κάλυμμα της κεφαλής των πεζοπόρων. Τον ακολουθούσαν συχνά Νύμφες και ο τραγοσκελής και κερασφόρος Παν. Συχνά συνδυάζεται με τον κέδρο και παριστάνεται κρατώντας κριάρι.



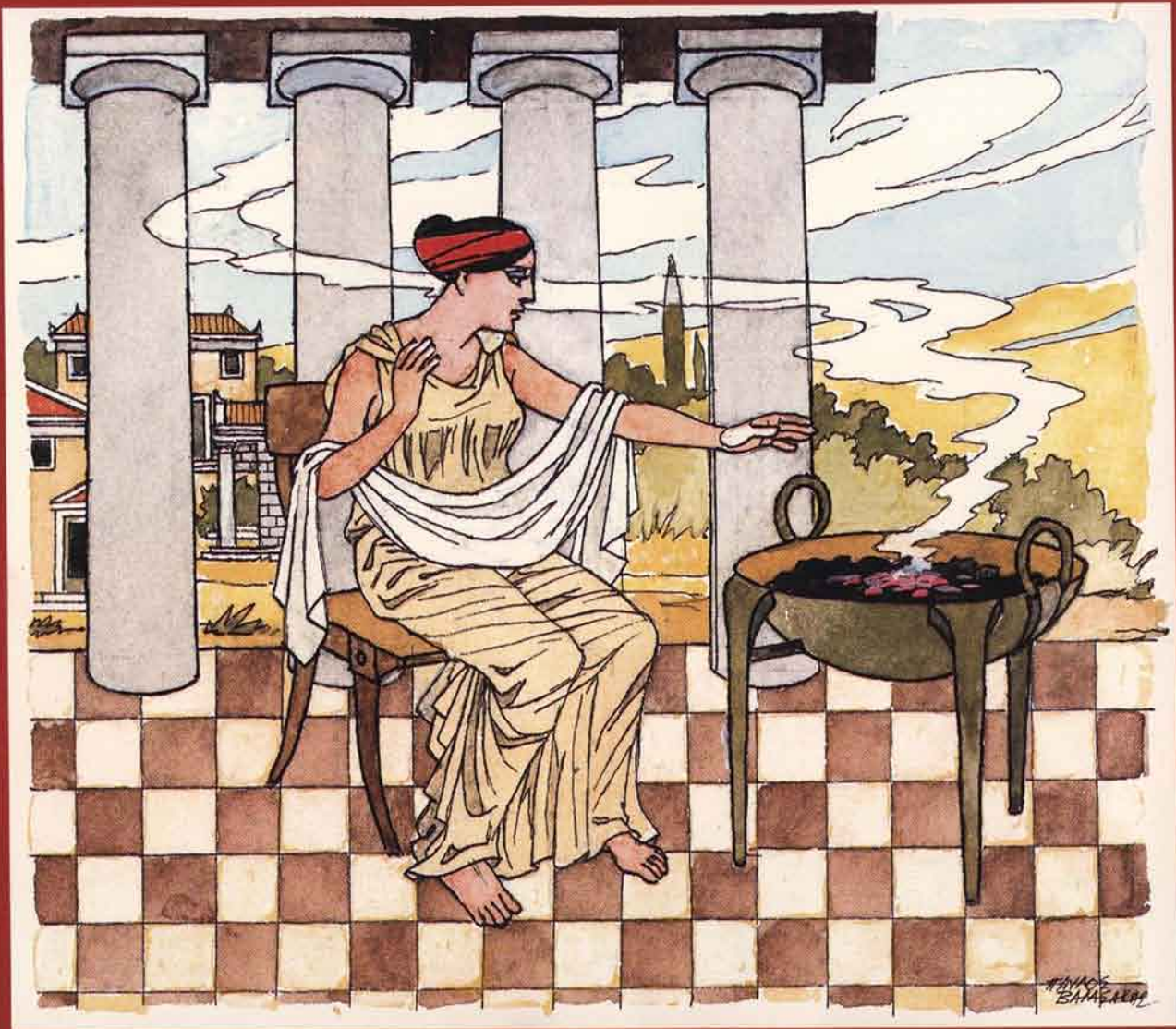




Ο Ήφαιστος ήταν ο θεός δαμαστής της φωτιάς και κατασκευαστής έργων από μέταλλα. Θεός "με ειδικές ανάγκες", είναι ο θεός της δημιουργικής εργασίας, γλύπτης, πλάστης, ορειχαλκουργός, τορευτής, χρυσοχόος και συνάμα προστάτης των τεχνιτών. Στα ομηρικά έπη υπάρχει εξαιρετικός θαυμασμός για τα έργα του και εκτενείς περιγραφές τους, ενώ η λατρεία του στην Αθήνα των κλασικών χρόνων μαρτυρεί την αγάπη και την εκτίμηση των κατοίκων της για τα εκλεπτυσμένα έργα μεταλλοτεχνίας και κεραμεικής, στη δημιουργία των οποίων η φωτιά ήταν το απαραίτητο στοιχείο.

Σύμβολα του θεού ήταν το σφυρί, η λαβίδα του χαλκουργού, ο διπλός πέλεκυς και το μπαστούνι. Συχνά παριστάνεται επάνω σε όνο.





## ΕΣΤΙΑ

**Η Εστία καθιστή δίπλα στην “εστία” του σπιτιού.**

Η Εστία ήταν η θεά του σπιτιού και της οικογενειακής ζωής. Κόρη του Κρόνου και της Ρέας και μεγαλύτερη αδερφή του Δία, ήταν η παλαιότερη και πιο σεβαστή θεά του Ολύμπου. Κατοικούσε μόνιμα στον Όλυμπο και δεν έφευγε καθόλου από εκεί. Συνδεόταν με την εστία του σπιτιού, το τζάκι, το χώρο όπου συναθροίζοταν η οικογένεια καθώς επίσης και με την εστία που υπήρχε στα δημόσια οικοδομήματα. Η εστία του σπιτιού ήταν άσυλο των ικετών. Ο όρκος στο όνομα της Εστίας ήταν ο πιο ιερός απ’ όλους.

Θυσίες προς τιμήν της γίνονταν στο Πρυτανείο, όπου και υπήρχε η ιερή εστία της πόλης με την άσβεστη φλόγα της. Κοινή εστία της Ελλάδας και της γης ολόκληρης υπήρχε στους Δελφούς που ήταν, σύμφωνα με την παράδοση, το κέντρο της Γης. Λατρευόταν μέσα σε κάθε σπίτι και γι’ αυτό το λόγο, πολύ λίγα είναι τα ιερά που αναφέρονται ότι της ανήκουν.

Στη αρχαία τέχνη η Εστία δεν παριστάνεται με κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό. Η ταυτότητά της στα έργα τέχνης αποδίδεται μόνο με σχετική επιγραφή. Στη Ρώμη η Εστία εμφανίζεται στην τέχνη μετά την αυτοκρατορική εποχή, έχει την όψη μιας σεβάσμιας δέσποινας που φοράει πέπλο και κάνει σπονδές καθιστή.

